

ΑΠΟΚΡΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΖΑΝΗ

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ

1. Γιατί γιορτάζεται η αποκριά

Η αποκριά για το χριστιανικό εορτολόγιο είναι ένας σταθμός και μια αφετηρία. Σταματά την μέρα αυτή η κατανάλωση αρτυμένων φαγητών και αρχίζει την επόμενη, την "Καθαρή Δευτέρα" η μεγάλη Σαρακοστή, που διαρκεί επτά εβδομάδες. Η μεγάλη Σαρακοστή είναι περίοδος περισυλλογής, νηστείας και εξαγνισμού για κάθε χριστιανό, ώστε να δεχτεί το Φως της Ανάστασης με καθαρότητα σώματος και ψυχής.

2. Ποιο σκοπό εξυπηρετούν οι αποκριάτικες εκδηλώσεις και πως καθιερώθηκαν

Στα χρόνια της τουρκοκρατίας και στην προβιομηχανική εποχή των πατέρων μας αλλά και πιο παλιότερα ακόμη, όλες οι κοινωνικές τάξεις ζούσαν "λαϊκά". Κι αναζητούσαν στον κύκλο του χρόνου, στη φύση και στις πνευματικές εμπνεύσεις ή τις ελευθεριότητες στην ψυχαγωγία τους. Οι εποχικές χαρές των θρησκευτικών εορτών και της υπαίθρου ρυθμιζόνταν πάντα για όλους - πλούσιους και φτωχούς- από τη λαϊκή παράδοση που μετέδιδε η μια γενιά μετά την άλλη και από την ιδιωτική πρωτοβουλία.

Οι αποκριάτικες λοιπόν αυτές ψυχαγωγικές εκδηλώσεις που δεν έχουν απολύτως καμιά σχέση με το χριστιανικό πνεύμα και το χριστιανικό εορτολόγιο, έχουν πανάρχαιες τις ρίζες τους και ο χριστιανισμός όχι μόνο δεν τις εξάλειψε αλλά τις ανέχτηκε και τις άφησε να προσαρμοστούν με το εορτολόγιο του. Κι επειδή γινόταν στο τέλος του χειμώνα με τις αρχές της άνοιξης, καθιερώθηκαν να γίνονται την Αποκριά, χωρίς να συνδεθούν οργανικά με τις χριστιανικές συνήθειες που είναι η νηστεία, η προσευχή, η μετάνοια, η περισυλλογή, η εγκράτεια και η αυτοκάθαρση.

Η αρχή των αποκριάτικων αυτών εκδηλώσεων, όπως και σήμερα συμβαίνει με τη αναβίωση των εθίμων, γινόταν αισθητή την "Τσικνοπέμπτη". Αυτή την ημέρα και ο πιο φτωχός έπρεπε να "τσικνώσει τη γωνιά του" αφού κάτι θα έβρισκε να νήσει στη φωτιά και η τσίκνα, η κνίσσα δηλαδή, θα μοσχοβολούσε το σπίτι κι όλη τη γειτονιά.

3. Βασικά χαρακτηριστικά εκδηλώσεων

Βασικό χαρακτηριστικό είναι το τρικούβερτο γλέντι. Συγγενείς και φίλοι τρώνε όλοι μαζί, πίνουν, τραγουδούν, χορεύουν και γλεντούν στα σπίτια τους, στα κέντρα διασκέδασης, στους οργανωμένους χορούς, στο καρναβάλι και στους φανούς.

Το κύριο γνώρισμα στις εκδηλώσεις αυτές είναι οι μεταμφιέσεις. Οι μεταμφιεσμένοι έχουν διάφορα ονόματα, αλλά το κοινότερο που έχει επικρατήσει είναι "Μασκαράδες" και "Καρναβάλια".

4. Προέλευση καρναβαλιών

Οι μεταμφιέσεις επικρατούσαν από τα παλιά χρόνια, όχι μόνο στο Βυζάντιο, που η Αποκριά έπαιρνε πάνδημο χαρακτήρα, αλλά και σε όλη την Ευρώπη και σε άλλους λαούς. Το καρναβάλι θεωρείται σήμερα υπερεθνική εορτή με κοινή καταγωγή κι αφετηρία ανεξάρτητα από τους διαφορετικούς τρόπους με τους οποίους γίνεται από τόπο σε τόπο. Είναι κατά τους εθνολόγους κατάλοιπο μιας πανάρχαιας γιορτής που

έχει τις ρίζες του στην νεολιθική εποχή. Παρ' όλες όμως τις έρευνες ιστορικών και λαογράφων , οι ερμηνείες που δόθηκαν δεν απόλυτα διαφωτιστικές για την αιτία που καθιερώθηκαν.

Γενικά επικρατεί η γνώμη ότι οι γιορτές αυτές των καρναβαλιών καθιερώθηκαν για να συμβολίζουν το θάνατο του χειμώνα με τον ερχομό της άνοιξης και για να προκαλούν οι πρωτόγονοι λαοί με τις μεταμφιέσεις την "καλή χρονιά" για "καρποφορία και γονιμότητα της γης".

Αλλά αυτή η σημασία άλλοι ερευνητές πιστεύουν ότι αφορά μόνο τους γεωργικούς πληθυσμούς και όχι και τους κτηνοτροφικούς. Οι ερευνητές αυτοί λοιπόν, από μελέτες που έκαναν σε διάφορους λαούς, Πέρσες Σέρβους, Βούλγαρους,, κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι το έθιμο των καρναβαλιών πρωτοξεκίνησε από τους τσομπάνηδες, οι οποίοι το επέβαλαν στα καμποχώρια, όπου εγκαταστάθηκαν.

Κυρίαρχο στοιχείο, λένε, των παλιών μεταμφιέσεων είναι οι προσωπίδες από γιδोटόμαρο και τραγίσια κέρατα ώστε να μοιάζουν με τράγους, που είναι αρχηγοί των κοπαδιών , στα γκισέμα. Οι μεταμφιεσμένοι φορούν επίσης κυπριά και κουδούνια όπως τα γιδοπρόβατα και κάνουν άσεμνες κινήσεις με φαλλικά όργανα, μιμούμενοι τους τράγους

Τα φαγητά που τρώγονται τις αποκριές είναι κατ' εξοχήν κτηνοτροφικά ώστε να έχουμε την εβδομάδα της κρεατινής με κρέατα και της τυρινής με γαλακτοκομικά προϊόντα. Τα στοιχεία αυτά συναντιώνται όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά από την αρχαιότητα και στους Βαβυλωνίους, Αιγύπτιους , Εβραίους, Πέρσες, Αρχαία Ελλάδα και Αρχαία Ρώμη, όπου γιόρταζαν τα Κρόνια και τα Σατουρνάλια με τον ίδιο τρόπο και οι εορταστές ντύνονταν με τραγοτόμαρα και μιμούνταν τους τράγους, τις κατσίκες και τα πρόβατα.

Εξετάζοντας λοιπόν όλα αυτά οι ερευνητές καταλήγουν στο συμπέρασμα , ότι το καρναβάλι έχει την προέλευσή του στην θρησκεία του Τοτεμισμού, τότε δηλαδή που οι πρωτόγονοι άνθρωποι θεοποιούσαν τα ζώα, τα οποία έπαιζαν σπουδαίο ρόλο στη ζωή τους. Αλλά μήπως αυτά τα ίδια ζώα δεν ήταν μέχρι το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου στους περισσότερους λαούς του κόσμου ο κύριος και μοναδικός πόρος της ζωής τους, ;

Και για να μιλούμε κι όσα λέγονται, να θυμίσουμε την ιστορία, που κυκλοφορεί ακόμα στα χωριά του Τσιαρτσιαμπά για την αξία και τη σημασία του βοδιού στη ζωή του ανθρώπου. Συναντήθηκαν δύο φίλοι από γειτονικά χωριά, αζύριστοι από μέρες πολλές λόγω πένθους, όπως συνήθιζαν παλιά, και, αφού καλημερίστηκαν, ρώτησε ο πρώτος το δεύτερο "Γιατί φόρεσες τα μαύρα μπράτιμε ; " , κι απαντά ο άλλος "Πέθανε η γυναίκα μου" και βάζει τα κλάματα. Κι ο πρώτος για να τον παρηγορήσει του λέει : " Γι' αυτό κλαίς και σκούζεις ; Εγώ τι να κάνω που έχασα το βόδι μου ; Εσύ γυναίκα βρίσκεις κι άλλη, χίλιες καρτερούν! Εγώ που ψόφησε το βόδι πως να αγοράσω άλλο ; Είμαι ντίπ για ντίπ για πνίξιμο στο ποτάμι". Κι άρχισε κι αυτός να οδύρεται περισσότερο , με αποτέλεσμα να σταματήσει ο άλλος τα κλάματα για να τον παρηγορήσει με τη σειρά του, ξαλαφρωμένος από τον πόνο.

Από τους παλιούς θεούς - ζώα αναδειχτήκαν το βόδι, ο τράγος και το κριάρι. Τα ζώα αυτά ασκούσαν σημαντικό ρόλο στη ζωή του ανθρώπου και οι κτηνοτροφικές φιλές

ξεχώριζαν σε "Βοοτρόφους" και Αιγοπροβατοτρόφους". Σε σύγκρουση , που έγινε μεταξύ των δύο υλών, υπερίσχυσαν οι αιγοπροβατοτρόφοι, όπως μαρτυρεί ο μύθος, ότι οι Πάνες , οι τραγόμορφοι θεοί , αιχμαλώτισαν τις ιερές αγελάδες αφού συγκρούστηκαν με το ήρωα της φυλής των βοοτρόφων.

Η νικήτρια φυλή καθιέρωσε , λένε ερευνητές , τις γιορτές αυτές , τιμώντας τους θεούς της, τα Τοτέμ , και η αμφίεση σε ζώα τράγους αποτελούσε την επίσημη πανηγυρική φορεσιά με κουδούνια και κυπριά και οι πανηγυριστές παρίσταναν περισσότερο τον τράγο, μιμούμενοι την σεξουαλική συμπεριφορά του, ως στοιχεία γονιμότητας και ευφορίας.

Κατάλοιπο της μεγάλης σύγκρουσης των δύο φυλών ήταν η καθιερωμένη παράστασή της, που επικρατούσε παλιότερα : να χωρίζονται δηλαδή οι καρναβαλιστές σε δύο στρατόπεδα και να συγκρούονται μεταξύ τους χωρίς λόγο μέχρι θανάτου για να μην αφήσουν τόπο στους άλλους να περάσουν αν το δρομάκι ήταν στενό κι έπρεπε κάποια από τις ομάδες να παραμερίσει. Οι συγκρούσεις αυτές ήταν το κυρίαρχο στοιχείο παντού στις γιορτές του καρναβαλιού κι είναι πολλές οι περιοχές , που φέρουν ονόματα όπως : Βαρεμένοι στις Γούλες, Κομμένοι στην Αιανή, Ματωμένες πέτρες στα Οντρια, Κοφτερή Ράχη στη Δραγασιά, και "της Μπίλιως τα Νημόρια" στην Κοζάνη. Οι πέτρες με τα όπλα, που μεταχειρίζονταν παλιότερα στις συγκρούσεις αυτές, αντικαταστήθηκαν στις μέρες μας με τον ακίνδυνο χαρτοπόλεμο, που γίνεται με σερπαντίνες και κομφετί , ως τελευταία ανάμνηση κι αναπαράσταση των τρομερών μαχών που έγιναν .

Η ερμηνεία της λέξης "Καρναβάλι", που δίνουν οι Έλληνες και οι ξένοι λαογράφοι, ότι δηλαδή προέρχεται από το λατινικό CARNE και LEYALEM, που σημαίνει αποχή από το κρέας, φαίνεται ότι δεν είναι σωστή, γιατί πρωταρχικό γνώρισμα των εορτών αυτών δεν είναι η αποχή αλλά η υπερκατανάλωση και το πλούσιο φαγοπότι , που πρέπει και ο πιο φτωχός να κάνει . Η λέξη αυτή, τονίζει ο ερευνητής και λαογράφος Μάνος Φαλτλαϊτς , πρέπει να προέρχεται από τις λέξεις "ΚΟΡΝ" , δηλαδή κέρατο , και "ΒΑΑΛ ή ΒΗΛΟΣ" , που ήταν η επίσημη ονομασία του Θεού-Βιδιού . Η γιορτή των καρναβαλιών λοιπόν σημαίνει "ΒΟΙΔΟΚΕΡΑΤΟ" και δόθηκε ειρωνικά για να θυμίζει τη νίκη των αιγοπροβατοτρόφων εναντίων των βοϊδοτρόφων και του θεού ΒΑΑΛ.

5. Τα αποκριάτικα τραγούδια

Τα αποκριάτικα τραγούδια , τα "Νοικοκυρίσια", όπως τα ονόμαζαν σκωπτικά οι παλαιοί Κοζανίτες, αποφεύγοντας την ωμότητά τους , αποτελούσαν ξεχωριστή και αυτόνομη κατηγορία δημοτικών τραγουδιών. Η μελωδία τους φαινομενικά απλή, δίνει κύριο βάρος στο λόγο , έτσι που μερικές φορές να μοιάζει με τραγουδιστή απαγγελία .

Ιδιαίτερο χαρακτηριστικό τους είναι ότι παρουσιάζουν τα θέματά τους με τρόπο σκωπτικό και με ελευθερία έκφρασης . Τη μέρα της αποκριάς κάθε είδος φραγμού και οι άνθρωποι ξέφευγαν από τη κοινωνική συμβατικότητα , εκφράζοντας δημόσια σκέψεις και συναισθήματα , που όλο τον υπόλοιπο χρόνο περιόριζαν .

Τα αποκριάτικα τραγούδια είναι τραγούδια φαλλοκρατικά. Τα θέματά τους, περιστασιακά από την καθημερινή ζωή, παρουσιάζονται διογκωμένα υπερβολικά ώστε να προκαλούν γέλιο. Είναι δημιουργήματα ερωτικής φαντασίας,

υπερρεαλιστικά μερικές φορές. Άλλοτε παρουσιάζονται με περιστροφές, υπονοούμενα και έξυπνα λογοπαίγνια κι άλλοτε απερίφραστα . Στα καρναβάλια μπορεί να ακούσει κανείς ή και να δει "Δρώμενο" ότι πιο ελευθερόστομο και μιμικό θα απέκρουε άλλες ώρες η κοινωνία της πόλης και του ελληνικού χωριού . " Τα υπονοούμενα και τα αισχρολόγια , ανέκδοτα , αινίγματα , παροιμίες , δίστιχα ή τραγούδια που γράφονται ή ακούγονται τόσο ελεύθερα και αποδεικτικά και μάλιστα από τις νεότερες ηλικίες , θα πίστευε κανείς ότι επίτηδες η λαϊκή κοινωνία τα επινόησε για να μυθήσει ότι μυστικό της ανθρώπινης γονιμότητας τους νεότερους και για να κρατήσει σε ζωντάνια τα ζωτικά αυτά ενδιαφέροντα , εκτονώνοντας μαζί και την ψυχοσωματική κατάθλιψη τους από την παραδοσιακή ασκητική τους απόθεση " γράφει ο Δ. Σ. Λουκάτος .

Μια γεύση από όσα γράφονται , λέγονται , τραγουδιούνται ή παριστάνονται στις αποκριάτικες εκδηλώσεις μπορεί να πάρει κανείς στην παρέλαση του Κοζανίτικου καρναβαλιού και ιδιαίτερα στο " Φανό της Κοζάνης" .

6. Ο φανός

Φανός λέγεται η φωτιά , που άναβαν παλιά σε κάθε συνοικία στα σταυροδρόμια και στις μικρές πλατείες ή και στα αλώνια της Κοζάνης και των χωριών της Επαρχίας της . Ο φανός ανάβει πάνω σε στημένο βωμό ή και κάτω στο έδαφος το βράδυ της Κυριακής της Αποκριάς μ όπως γίνεται και στις μέρες μας . Κάθε γειτονιά στα παλιά χρόνια αντιστοιχούσε σε μια πατριαρχική οικογένεια και κάθε τέτοια οικογένεια άναβε το Φανό της .

Η φωτιά αρχαίγονο στοιχείο και οπωσδήποτε έχει τις καταβολές της στα πρώτα έθιμα, που καθιερώθηκαν από τις πρωτόγονες κοινωνικές ομάδες . Είναι η φωτιά το σωτήριο και φοβερό μαζί σύμβολο , που έχει σχέση με την πρώτη αυτονομία του ανθρώπου από την φύση . Αποτελεί για το λόγο αυτό σημαντικό λατρευτικό σύμβολο ζωής . Κι ο βωμός , όπως είναι στημένος , είναι καθαρά φαλλικό σύμβολο γονιμότητας , ενώ το πήδημα που γίνεται πάνω από το φανό , όταν δεν είναι στημένος στο βωμό , έχει καθαρτήριο και λυτρωτικό χαρακτήρα . Για να κάψουν τους ψύλλους και μαζί με αυτούς και όλα τα "δαιμονικά" και να λυτρωθούν , νέοι και γέροι , υγιείς και άρρωστοι , στα παλαιότερα χρόνια πηδούσαν πάνω από τις φλόγες , φωνάζοντας : " έξω ψύλλοι και κοριοί , καλή υγεία στο κορμί " ή " έξω ψύλλοι και κοριοί μέσα υγεία και χαρά" .

7. Τα καρναβάλια και οι γιορτές της αποκριάς στην Κοζάνη τα παλιά χρόνια

Στα χρόνια της τουρκοκρατίας οι μεταμφιεσμένοι δεν εμφανίζονταν τις ημέρες της αποκριάς στην Κοζάνη αλλά στις γιορτές του δωδεκαήμερου και ειδικά την Πρωτοχρονιά . Ονομάζονταν "Ρογκατσάρια " ή " Μπουμπουσάρια" . Τα ρογκατσάρια αυτά , χωρισμένα σε ομάδες , επισκέπτονταν τα σπίτια γνωστών , συγγενών και φίλων που τραγουδούσαν και μάζευαν φιλοδωρήματα . Όταν τελείωναν οι επισκέψεις τους η κάθε ομάδα πήγαινε στο σπίτι , όπου είχε το κατάλυμά της, κι εκεί μαζί με τους νοικοκυραίους έτρωγαν , έπιναν και διασκεδάζα . Μετά το γλέντι τους , όσα χρήματα τους περίσσευαν από τα φιλοδωρήματά τους , τα δώριζαν στη εκκλησία της συνοικίας τους .

Η κυριότερη αμφίεση των ρογκατσαριών στην Κοζάνη ήταν της δυάδας των κωδωνοφόρων. Αυτοί , πάνω από τη γούνα με δέρμα τράγου , ψάθινη πανοπλία και θώραξα , κρεμούσαν στα στήθη και στις πλάτες τους κουδούνια και κυπριά

ογκωδέστατα . Τα κυπροκούδουνα αυτά , τα φύλαγαν στα σπίτια τους ειδικά για αυτή την ημέρα ή τα δανείζονταν από τα μοναστήρια της Λαριούς και της Ζάβορδας , όπου τα χρησιμοποιούσαν στα μουλάρια των καραβανιών τους . Διατηρούνται ακόμη σαν κειμήλια στο παλαιό αρχοντικό της πατριαρχικής οικογένειας Βαμβακά στην Κοζάνη.

Στο πρόσωπό τους οι κωδωνοφόροι φορούσαν προσωπίδα με μορφή γοργόνας και στο δεξί τους χέρι κρατούσαν για όπλο ένα δρεπανοειδές βαρύ σφυρί . Τους κωδωνοφόρους συνόδευε μεγάλη παρέα μεταμφιεσμένων . Από τα βαθιά χαράματα και μέχρι το τέλος της Θείας Λειτουργίας χτυπούσαν τα κυπριά και τα κουδούνια έξω από το Δημαρχείο με δαιμονιώδη θόρυβο , ενώ πλήθη κόσμου απολάμβαναν το θέαμα . Όταν δύο αντίθετες ομάδες κωδωνοφόρων συναντιούνταν σε στενό δρόμο , καμιά δεν υποχωρούσε για να περάσει η άλλη γιατί την υποχώρηση την θεωρούσαν ταπείνωση , με αποτέλεσμα η σύγκρουση μέχρι θανάτου να είναι αναπόφευκτη . Σε μια τέτοια σύγκρουση κωδωνοφόρων , γύρω στα 1860 , αλληλοσκοτώθηκαν δύο αγαπημένα αδέρφια , ο Χρήστος και ο Θύμιος , της Μπηλιώς τα παιδιά , που ήταν μεταμφιεσμένοι σε αντίθετες ομάδες , χωρίς να γνωρίζει ο ένας τον άλλο .

"Δύο παρέες μπουμπουσάρια " γράφει ο Κ.Τσιτσελίκης το 1931 στο διήγημά του "της Μπηλιώς τα Νημόρια" , "ανταμώνθηκαν σε ένα στενό σοκάκι εκεί κοντά στη βρύση του Κουμούση . Η μια κατέβαινε από τον Αϊδημήτρη και η άλλη έρχονταν από τα αλώνια . Ο δρόμος στενός και ο μισός πιασμένος παγωμένα ψηλά ανεμουσουρρίσματα . Ποιά από τις δύο παρέες θα περνούσε πρώτη; Τα κουδούνια της μιας έριξαν ένα βήμα μπροστά κουδουνίζοντας άγρια και απειλητικά . Αυτός που τα φορούσε ήταν ένα ψηλό και ρωμαλέο παλικάρι με μια βόβια προσωπίδα με στόμα μεγάλο ανοιγμένο διαρκώς σε ένα άγριο γέλιο με ψηλή καβούκα με πλούσιες αλεπουρές και ένα σφυρί ατσαλένιο με μπαλτά στο χέρι που υποβάσταζε την καβούκα . Με μιας όμως τινάχτηκαν τα κυπριά της άλλης παρέας και έκρωαν το δρόμο στα κουδούνια . Ήταν ένα ψηλό λιγνό παλικάρι με άσπρη φουστανέλλα και μια μαντήλα στο κεφάλι και μια σιδερένια κλίτσα στο χέρι . Τα κουδούνια χτυπούσαν απαίσια και εκκωφαντικά . Μα και τα μπρούτζινα κυπριά βγάζουν κάτι διαπεραστικές φωνές σε κάθε στριφογύρισμα της φουστανέλλας . Σε μια στιγμή κυπριά και κουδούνια σμίγουν και χτυπούν στα στήθια των παλικαριών . Το στενό μονοπάτι δεν χωρεί να βροντήσουν χωριστά . Κάτι σημάδια βάφουν κόκκινο το χιόνι του δρόμου . Τα χέρια που κρατούν την κλίτσα και το ατσαλένιο σφυρί είναι ματωμένα από χτυπήματα των κουδουνιών και των κυπριών . Η σιδερένια κλίτσα στριφογυρίζει στον παγωμένο αέρα και πέφτει βαριά στο μέτωπο της φόβιας προσωπίδας . Μα την ίδια στιγμή ο ατσαλένιος μπαλντάς σχίζει τη μαύρη μαντήλα . Κυπριά και κουδούνια κυλιούνται σε ένα άγριο αγκάλιασμα θανάτου , απάνω στο παγωμένο τσαλαπατημένο χιόνι του στενού δρόμου στο θαμπό και κρύο χάραγμα της πρωτοχρονιάς . Το βράδυ έθαψαν τα δύο αγαπημένα αδέρφια εκεί κοντά στον τόπο της συμπλοκής - την σημερινή Πλατεία 25ης Μαρτίου - όπου το ρωμέϊκο φιλότιμο έχυσε αίμα αδελφικό μέρα Πρωτοχρονιά . Εκεί ακόμα σώζονται της "Μπηλιώς τα νημόρια" .

Από το τραγικό αυτό γεγονός οι τουρκικές αρχές με επέμβαση των προεστών της Κοζάνης απαγόρεψαν τις εκδηλώσεις αυτές των αιματηρών συγκρούσεων . Επειδή όμως ο κόσμος ζητούσε ψυχαγωγία ξανάρχισαν μετά το έτος 1890 . Φαίνεται οτι τότε έγιναν ενέργειες από τους προύχοντες της Κοζάνης στο Μοναστήρι , τα σημερινά Μπιτώλια - για να αρθεί η απαγόρευση . Η απάντηση από τον Βαλή του Μοναστηρίου ήταν θετική . Ξανάρχισαν λοιπόν και πάλι οι μεταμφιέσεις , αλλά δεν

εμφανίστηκαν πια στις γιορτές του δωδεκαήμερου , παρά στις γιορτές της αποκριάς με την ονομασία "Καρναβάλια" κι όχι "Ρογκατσάρια" και "Μπουμπουσάρια" .

Τα θέματα , στην επανεμφάνιση των μεταμφιεσμένων , ήταν παρμένα από την ελληνική ιστορία και τη μυθολογία , καθώς και από τη σύγχρονη ζωή και την επίδραση του εξωτερικού . Δεν έλειπαν όμως και παλιοί "κωδωνοφόροι" , αλλά έλειψαν οριστικά τα σφυριά και οι φονικές συγκρούσεις . Τώρα στα καρναβάλια συμμετείχαν άνδρες , γυναίκες και παιδιά . Στις γυναίκες άρεσε να φορούν ανδρικά ρούχα και στους άνδρες γυναικεία . Τα παιδιά φορούσαν ότι να' ναι . Ήταν αρκετό γι' αυτά ότι γινόταν καρναβάλια .

Οι αποκριάτικες αυτές εκδηλώσεις , παράλληλα με τον ψυχαγωγικό τους χαρακτήρα , ήταν και μια καλή ευκαιρία για τους υπόδουλους να εκδηλώσουν τα πατριωτικά τους αισθήματα κάτω από το βλέμμα του Τούρκου δυνάστη . Οι Κοζανίτες γλεντούσαν ελληνοπρεπέστατα , στολίζοντας τους φανούς τους με ελληνικά εθνικά χρώματα , τραγουδούσαν πατριωτικά τραγούδια , χωρίς να τολμάει κανείς να τους πει τίποτε και συνηνοούνταν με τους Κλεφταρματολούς και τους Μακεδονομάχους , που κατέβαιναν στην πόλη , καλυμμένοι με τη μάσκα της αποκριάς . Ήταν ακόμα και κοινωνική εκδήλωση οι γιορτές της αποκριάς με τους Φανούς , διότι δινόταν μια από τις σπάνιες ευκαιρίες της εποχής εκείνης να γίνει αλληλογνωριμία αγοριών και κοριτσιών και μύηση στα μυστήρια της γονιμότητας της ζωής με όσα θα άκουγαν και θα μάθαιναν . Αλλά και θρησκευτικοί σκοποί εξυπηρετούσαν αφού γινόταν "Συγχώρεση" και αγάπη επικρατούσε από την επόμενη μέρα μεταξύ όλων . Μετά τη απελευθέρωση , από τον τουρκικό ζυγό , το καρναβάλι γιορτάζεται ελεύθερα . Η Κοζάνη στολίζεται , ο κόσμος γλεντάει και συμμετέχει στο γενικό ξεφάντωμα . Καμιά όμως δημοτική μέριμνα . Τα πάντα γινόταν με την ατομική πρωτοβουλία των Κοζανιτών .

8. Οργάνωση των εκδηλώσεων από το Δήμο Κοζάνης

Η ιδιωτική όμως πρωτοβουλία χωρίς την ευθύνη κάποιου υπεύθυνου φορέα και το συντονισμό της προσπάθειας δεν μπορεί να αποδώσει τα αποτελέσματα που πρέπει και σιγά σιγά οι εκδηλώσεις της αποκριάς άρχισαν να φθίνουν . Για το λόγο αυτό και με σκοπό την διατήρηση των παραδόσεων και τη λαϊκή ψυχαγωγία , ο Δήμος Κοζάνης το 1938 συγκρότησε Επιτροπή και οργάνωσε επίσημα και υπεύθυνα τις αποκριάτικες εκδηλώσεις με την ονομασία " Λαϊκές Εορτές του Καρναβαλιού Κοζάνης" .

Οργανωμένες έγιναν οι εκδηλώσεις και στα δύο επόμενα χρόνια . Σταμάτησαν κατά τη διάρκεια της γερμανικής κατοχής και των εσωτερικών αναστατώσεων . Ξανάρχισαν από το 1950 και μετά . Την αναβίωσή τους τότε ανέλαβε ο πολιτιστικός σύλλογος "Λασσάνης" με την πρωτοβουλία του προέδρου του Γεωργίου Τιάλιου . Στη δεκαετία 1970-80 τη φροντίδα για την οργάνωση των λαογραφικών εκδηλώσεων, καρναβαλιού και φανών , την ανέλαβε επιτροπή του Δήμου Κοζάνης . Κι από τότε η παράδοση συνεχίζεται.

ΤΑ ΑΠΟΚΡΙΑΤΙΚΑ ΕΘΙΜΑ ΣΤΗ ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΕΠΟΧΗ

Φλιβάρι μ' κουτσουφλέβαρι μ' αν θέλεις να απουκρέψουμι
Βάλι ψιλιά στου τζέπη μας κι πάμε να χορέψουμι

Η οργανωτική επιτροπή των αποκριάτικων εκδηλώσεων του Δήμου Κοζάνης αρχίζει από νωρίς την προετοιμασία του προγράμματος και την Τσικνοπέμπτη η χιουμοριστική διακόσμηση της κεντρικής πλατείας, των δρόμων και των συνοικιών, όπου θα γίνουν οι φανοί είναι ολοκληρωμένη. Από την Τσικνοπέμπτη η χιουμοριστική διακόσμηση της κεντρικής πλατείας, των δρόμων και των συνοικιών, όπου θα γίνουν οι φανοί, είναι ολοκληρωμένη.

Την Κυριακή της "Απόκρεω", της μικρής δηλαδή αποκριάς, μετά την απόλυση της εκκλησίας, γίνεται η είσοδος του καρνάβαλου στη πόλη και η τοποθέτησή του στην κεντρική πλατεία με τη συνοδεία λαϊκών οργάνων και χορευτικών συγκροτημάτων. Και κάθε βράδυ στην εξέδρα της πλατείας χορεύουν ομάδες των μεταμφιεσμένων συνοικιακών φανών και χορευτικά συγκροτήματα, ενώ η "ΠΑΝΔΩΡΑ" γυρίζει στις συνοικίες και τους κεντρικούς δρόμους παίζοντας αποκριάτικους σκοπούς. Και μπορεί να πει κανείς ότι η Κοζάνη τις μέρες αυτές των αποκριάτικων εκδηλώσεων γίνεται μια απέραντη πίστα χορού, όπου όλοι οι άνθρωποι, μικροί και μεγάλοι, τραγουδούν, χορεύουν και γλεντούν. Το αποκορύφωμα του γλεντιού γίνεται την Κυριακή της Τρανής Αποκριάς.

1. Η Κυριακή της Τυροφάγου

Είναι η μέρα της "Τρανής Αποκράς". Είναι η μέρα που η ευθυμία βρίσκεται στο αποκορύφωμα της και που χαρακτηριστικό της είναι η αθυροστομία και η αισχρολογία που εκστομίζεται από άνδρες αλλά και από γυναίκες στους φανούς.

2. Η παρέλαση των καρναβαλιστών

Από τις πρωινές ακόμη ώρες, αν τύχει κι ο καιρός να 'ναι καλός, όλος ο κόσμος, μικροί και μεγάλοι, ξεχύνονται στους δρόμους, στην πλατεία, στα κέντρα, παντού. Λαϊκά όργανα παίζουν στην πλατεία, αποκριάτικα τραγούδια ακούονται από τα μεγάφωνα του Δημοτικού Μεγάρου και ο παιδόκοσμος χορεύει τον τελευταίο, οργανωμένο από την Επιτροπή, παιδικό χορό. Και σαν τελειώσει κι ο χορός όλοι περιμένουν την ώρα για την παρέλαση του Καρνάβαλου, που συνήθως αρχίζει στις 3.00 μ.μ. Χιλιάδες κόσμου συγκεντρώνονται κατά μήκος του κεντρικού δρόμου, της κεντρικής πλατείας, στο χώρο μπροστά από το Δημοτικό μέγαρο και στους εξώστες των καφενείων και καταστημάτων για να παρακολουθήσουν την αποκριάτικη παρέλαση.

Η εύθυμη διάθεση είναι διάχυτη παντού. Σε λίγο η Πανδώρα, που προηγείται αναγγέλει την έναρξη με αποκριάτικους σκοπούς και ειδικά με το γρήγορο, πηδηχτό και χαρούμενο "ΕΝΤΕΚΑ", που ζωντανεύει και τις πέτρες ακόμα με την εύθυμη μουσική του σε γρήγορο ρυθμό :

Τ' ήθελα και σ' αγαπούσα και δεν καθουμαν καλά ,
είχα ζάλη στο κεφάλι, δυο μαχαίρια στην καρδιά.
Κίνησα να' ρθω ένα βράδι , μ' 'επιασε ψιλή βροχή
το Θεό παρακαλούσα για σ'έβρω μοναχή
Ας ερχόσουν λεβέντη μ' κι ας γινόσουν παπί
είχα ρούχα να σ' αλλ'αξω πάπλωμα να σκεπαστείς
και κορμάκι ν'αγκλιάσεις όσα να το βαρεθείς

Στο άκουσμά του ηλεκτρίζονται όλοι κι ασυναίσθητα λικνίζονται , έτοιμοι να βγάλουν το ένα χέρι από το σακκάκι τους και το πουκάμισο έξω από το παντελόνι κατά τη συνήθεια , όπου κι αν βρίσκονται. Ένα - ένα κι αργά περνούν τα άρματα με πρώτο του βασιλιά καρνάβαλου . Ακολουθούν οι όμιλοι λαϊκών χορευτικών συγκροτημάτων , παιδικά τμήματα με τοπικές γραφικές στολές όλων των περιοχών του Νομού , όμιλοι καρναβαλιών και παρέες ή μεμονωμένοι μασκαράδες . Ο κόσμος τους υποδέχεται με έκδηλο ενθουσιασμό και ξεσπά σε ασυγκράτητα γέλια , ζωηρά χειροκροτήματα ή εύθυμα επιφωνήματα ανάλογα με ότι βλέπει

3. Τα κέρασματα στην κεντρική πλατεία

Μετά την παρέλαση των καρναβαλιών ο κόσμος ξεχύνεται ελεύθερα πια στους δρόμους . Στην Πλατεία έχουν στηθεί μικρά καλλιτεχνικά . Κορίτσια της Κοζάνης προσφέρουν κοζανίτικο κοκκινέλι από μεγάλες γεμάτες βαρέλες, νόστιμους κεφτέδες(οχ' μι ζμι) και τα περίφημα κοζανίτικα κιχιά . Παράλληλα ανάβει στην Πλατεία ο ΦΑΝΟΣ του Δήμου , γύρω από τον οποίο ο Δήμαρχος και οι επίσημοι καλεσμένοι του , στήνουν χορό .

4. Η συγχώρεση στον Εσπερινό

Όταν ο ήλιος πάει να βασιλέψει σημαίνουν οι καμπάνες του "Παππού" τ'Αϊ-Νικόλα και καλούν τους πιστούς να πάνε στον εσπερινό. Άντρες , γυναίκες και παιδιά πλημμυρίζουν την εκκλησία. Έρχεται η Μεγάλη Σαρακοστή και θέλουν να μπουν σ' αυτήν να προσευχηθούν και να βγουν αγαπημένοι κι απαλλαγμένοι από κάθε τι που μπορεί να 'χει βαρύνει τις σχέσεις με τον πλησίον

5. Η συγχώρεση στο σπίτι

Στις οικογένειες που διατηρούν ακόμη τα έθιμα και τις παραδόσεις και υπάρχει ο πατροπαράδοτος σεβασμός , όταν στρωθεί το αποκριάτικο βραδινό τραπέζι στο σπίτι , σύμφωνα με την παλιά συνήθεια, θα "Σχωρεθούν γονείς , παιδιά κι εγγόνια μεταξύ τους " , πριν κάνουν το σταυρό τους κι αρχίσουν να τρώνε . Οι μικρότεροι , νύφες , παιδιά κι εγγόνια , κάνοντας γονυκλισιά (μετάνοια) φιλούν τοπ χέρι των γειροντότερων και ζητούν συγχώρεση για τυχόν παραπτώματά τους , κι εκείνοι τους δίνουν την ευχή απαντώντας : "Σ'χουρημένα μ καλή Σαρακοστή κι τ'χρον' καλύτιτα" .

6. Το δείπνο και ο χάσκας

Παλιά μετά τη συγχώρεση και το πλούσιο φαγοπότι της οικογένειας στον ομορφοστολισμένο "Σουφρά" της εποχής εκείνης , γύρω από το οποίο κάθονταν όλοι σταυροπόδι , ακολουθούσε ο "Χάσκας" . Η λέξη παράγεται από το χάσκω , που σημαίνει ανοίγω υπερβολικά το στόμα . Είναι ο χάσκας ένα διασκεδαστικό παιχνίδι . Στην άκρη του πλάστη των φύλλων της πίττας, δένεται μια λεπτή κερωμένη κλωστή , που στην άλλη άκρη της είναι δεμένο ένα ξεφλουδισμένο , βρασμένο αυγό ή ένα κομμάτι χαλβάς .

Ο κλωστής συμβολίζει , κατά το έθιμα , τον πλάστη του ανθρώπου , το Θεό , και η κλωστή το νήμα της ζωής του ανθρώπου . Όλοι οι παρακαθήμενοι στο τραπέζι με τα χέρια πίσω τους για να μην μπορούν να το χρησιμοποιήσουν και το στόμα ανοικτό περιμένουν τη σειρά τους . Ο αρχηγός του σπιτιού αρχίζει από τον μικρότερο στο μεγαλύτερο να κατευθύνει το αυγό , αιωρώντας το σχοινί , στο ανοικτό στόμα αυτού που περιμένει να το χάψει . Δεν είναι όμως εύκολο το χάψιμο του αιωρούμενου αυγού για αυτό στο τέλος το μοιράζονται όλοι , ώστε να σφραγίσουν το στόμα τους

με αυγό για την περίοδο της νηστείας και να το ξανανοιξουν πάλι για να πρωτοφάνε το "κόκκινο αυγό" κατά την Ανάσταση του Κυρίου .

Τρώγοντας το αυγό του Χάσκα έδιναν φωτιά στην κερωμένη κλωστή μετρώντας κατά τη διάρκεια του καψίματος για να διαπιστώσουν πόσα χρόνια θα ζούσε ο νοικοκύρης του σπιτιού . Αν η κλωστή καιγόταν ολόκληρη το θεωρούσαν ως καλό οιωνό και η χρονιά για το σπίτι θα ήταν ευτυχισμένη . Τα τσόφλια των αυγών του Χάσκα τα έριχνε κρυφά ένας νεαρός στις εξώπορτες της γειτονιάς για να φύγουν οι ενοχλητικοί ψύλλοι από το σπίτι τους και να πάνε στους γειτόνους .

7. Οι φανοί

Τ βράδυ, γύρω στις 8.00 ανάβουν οι φανοί σ' όλες τις συνοικίες της Κοζάνης κι αρχίζει το γλέντι , που κρατάει ως τα χαράματα της Δευτέρας . Οι φανοί της Κοζάνης είναι οι ακόλουθοι : Αλώνια, Αϊ - Δημήτρης, Αριστοτέλης, Γιτιά, Κασμερτζίδις, Κεραμαριό, Λάκκους τ' Μάγγαν, Λάτσκ' του Πηγάδ', Μπουγγτανάθκα, Π. Μελά, Πηγάδ' απ' του Κεραμαριό και Σκ'ρκα

Στο Φανό ο αρχηγός της κάθε γειτονιάς ανάβει τη φωτιά στο βωμό και σε λίγο η μυρουδιά του ρετσινιού , που καίγεται , απλώνεται παντού . Με κρασί από τη βαρέλα και εκλεκτούς μεξέδες κερνιούνται όλοι στη παρέα μαζί και οι επισκέπτες κι ανταλλάσσονται ευχές. Κι ο χορός αρχίζει . με κύκλο γύρω από το βωμό. Στο χορό παίρνουν μέρος άνδρες και γυναίκες κάθε ηλικίας , άλλοι μεταμφιεσμένοι κι άλλοι στα γιορτινά ντυμένοι . Ο τραγουδιστής είναι ο πρώτος στο χορό και μπαίνει "στην κορυφή" . Αυτός θα τραγουδήσει και απ' τα πρωτότυπα τραγούδια που θα πεί , θα εξαρτηθεί τελικά η προσπάθεια της γειτονιάς ν' αναδείξει το Φανό της σαν τον καλύτερο της χρονιάς .

.. ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΣΑΤΥΡΙΚΑ

Τα κουρίτσια απν

Κουζάν

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια απούν Κουζάν
τα κουρίτσια απούν Κουζάν
είνι ψόφια για σιργιάν

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια απν Αλώνια
τα κουρίτσια απν Αλώνια
μοιάζουν σαν τα χελιδόνια

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια απτούν □ι
Δημήτρ
τα κουρίτσια απτούν □ι
Δημήτρ
έχουνι γουρνίτσια μύτ

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια απν □ινάργουαρ
τα κουρίτσια απν □ινάργουαρ
όλα Σα γκαβά φανάρια

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτη Τζαμάρα
τα κουρίτσια άπτη Τζαμάρα
έχουν όλα σιουρδαμάρα

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άππου Κεραμαριό
τα κουρίτσια άππου Κεραμαριό
όλα είναι Σα του σχιό

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτα
Μπουγγτανάθκα
τα κουρίτσια άπτα
Μπουγγτανάθκα
έχουν στήθος σαν τα ταλάφια

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτη Γιτιά
τα κουρίτσια άπτη Γιτιά
τα φορούν όλα στραβα

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άππου Βασόρ
τα κουρίτσια άππου Βασόρ
έχουν μέση σαν του γρόσ

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτη Μπηγιώ
τα κουρίτσια άπτη Μπηγιώ
όλα σαν του βασιλκο

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άππου Αι Λιά
τα κουρίτσια άππου Αι Λιά είναι σαν
τριανταφυλλιά

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτις Λούνις
τα κουρίτσια άπτις Λούνις
είνι σαν παχιές γουρούνις

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτις Καρυές
τα κουρίτσια άπτις Καρυές

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ τα κουρίτσια άπτα Μισκιάθκα όλα ζιγιάζν απ τς αλαφρές
τα κουρίτσια άπτουν Αυλώτ τα κουρίτσια άπτα Μισκιάθκα
τα κουρίτσια άπτουν Αυλώτ τα είδα μια φορά κι σκιάθκα
όλα μαύρα σαν του σκώτ

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ τα κουρίτσια άπτα Κλαδιά
τα κουρίτσια άπτη Σκρκα τα κουρίτσια άπτα Κλαδιά
τα κουρίτσια άπτη Σκρκα μας τριλένουν τα πιδιά
θέλουν στις πλάτις μι τη
φούρκα

Τα κουρί μπρέ μπρέ μπρέ
τα κουρίτσια άπτα Κλαδιά
τα κουρίτσια άπτα Κλαδιά
μας τριλένουν τα πιδιά

Σαράντα μνιά μι κύκλουσαν

Σαράντα μνιά μπρέ, μπρέ, μπρέ,
σαράντα μνιά μι κύκλουσαν, (δισ)
σαράντα μνιά μι κύκλουσαν
τουν πούτσου να μι φάνι (δισ)

Κι ου πούτσους μου μπρέ, μπρέ, μπρέ,
κι ου πούτσους μου καμαρουτός (δισ)
κι ου πούτσους μου καμαρουτός
τ' αρχίδια μ' αρουτάει: (δισ)

Τι λέτι ισείς μπρέ, μπρέ, μπρέ,
τι λέτι ισείς, αρχίδια μου; (δισ)
τι λέτι ισείς, αρχίδια μου,
μπουρώ να τα γαμήσου; (δισ)

Να τα γαμή- μπρέ, μπρέ, μπρέ,
να τα γαμήσεις πούτσακαρι (δισ)
να τα γαμήσεις πούτσακαρι
κι μείς τα σι βουηθούμι (δισ)

Μούνκι ν' αφή- μπρέ, μπρέ, μπρέ,
μούνκι ν' αφήσεις κι για μας (δισ)
Μούνκι ν' αφήσεις κι για μας
να μπούμι λίγου μέσα (δισ)

Ου παπούς ο Ραγκαβέλας

Ου παπούς, άκσιπ, ου παπούς ου Ραγκαβέλας (δισ)
Ου παπούς ου Ραγκαβέλας είχαν μνιά κουτσή γουμάρα (δισ)

Τ'ν είχαν πού-, άκσιπ, τ'ν είχαν πούτσισ φουρτουμένη(δισ)
Τ'ν είχαν πούτσισ φουρτουμένη, ήταν κι αγκαστρουμένη (δισ)

Τ' σιργιανού-, άκσιπ, τ' σιργιανούσιν στα χουργιά (δισ)
Τ' σιργιανούσιν στα χουργιά Σπούρτα, Βάντσισ, Κιρασιά (δισ)

Σπούρτα, Βά-, άκσιπ, Σπούρτα, Βάντσισ, Κιρασιά (δισ)
Σπούρτα, Βάντσισ, Κιρασιά πάρτι πούτσισ, φέρτι μνιά (δισ)

Πήραν νιές, άκσιπ, πήραν νιές κι πάντριμένις (δισ)
Πήραν νιές κι πάντριμένις, χήρις κι αρραβουνιασμένις (δισ)

Κι μνιά χή-, άκσιπ, κι μνιά χήρα πνιμέμι (δισ)
Κι μνιά χήρα πνιμέμι δεν ιπρόφτασιν να πάρι (δισ)

Παίρνει, τ'νά-, άκσιπ, παίρνει, τ'νάζει τα τσιουβάλια (δισ)
Παίρνει, τ'νάζει τα τσιουβάλια πέφτι μνιά μι δυό κιφάλια (δισ)

Τράβα η μνιά, άκσιπ, τράβα η μνιά κι τράβα η άλλη (δισ)
Τράβα η μνιά κι τράβα η άλλη κι της κόψαν του κιφάλι (δισ)

Πέντ αδέρφια είμασαν

Την τσακώ - άκσιπ
την τσακώνου αππου λιμό

Χωρίς τίλο

Απού κατ' τα κираμίδια
κρέμουντι τα δυό τ' αρχίδια
πάει κι ου πούτσακαρος να ιδεί
τουν ζαμπάκουσαν μαλλί.
Μωρέ συ που πας σιαπάν

θα τουν φτιάξου κάτσι ουπάν
μωρέ συ μι του σπαλέτου
κάτσι ουπάν και συναζέτου
μωρέ συ μι του σιγκούνι
θέλεις πούτσου μι κουδούνι
Πετεινός μες την αυλή

που λαλάει τη χαραή
και ξυπνάει ένα μνί
κι όποια απόψι δεν γαμθεί
Πασχαλιά δεν θα χαρεί.

Πέντε αδέ - μπρέ - μπρέ - μπρέ
πέντ αδέρφια είμασαν
πέντε αδέρφια είμασαν
και τα πέντε παλαβά

Ιγώ είμαν του -στάσ καλά
ν ιγώ είμαν του μικρότερου
ν ιγώ είμαν του μικρότερου
κι απ όλα παλαβότιρου

Κίνησα -άξιπ
κίνησα να πάου στου μύλου.
κίνησα να πάου στου μύλου
μι τη θειά μου τη Βασίλου.

Ηρθιν η -στάσ καλά-
ήρθιν η σειρά μ ν αλέσου,
ήρθιν η σειρά μ ν αλέσου
του τσιουβάλι μου να δέσου.

Μα η Βασί -άξιπ-
μα η Βασίλου δεν μ αφήνει.
μα η Βασίλου δεν μ αφήνει
του δικό της θέλ να γίνει.

Κι σπρώξι αυτή -στάσ καλά-
κι σπρώξι αυτή κι σπρώξι ιγώ
κι σπρώξι αυτή κι σπρώξι ιγώ
παπχάτ αυτή που πάν ιγώ.

Αχ! μαρ θειά -άξιπ-
αχ μάρ θειά αν ήσαν ξένη.
αχ μαρ θειά αν ήσαν ξένη
πλακουμός που χά να γένη.

Κάμι γιό - μπρε - μπρε - μπρε
κάμι γιόκα μου τη δλειά σου
κάμι γιόκα μου τη δλειά σου
Κάμι γιόκα μου τη δλειά σου
πάλ ιγώ τα είμι θειά σου.

την τσακώνου αππου λιμό
σκουζ φουνάζ δεν είναι αυτό
άντι και μου λέει παρακάτω
άπου τουν λιμό πίο κάτω

Την τσακώ - στάσ καλά
την τσακώνου αππα βυζία
την τσακώνου αππα βυζία
σκουζ φουνάζ δεν είναι αυτά
άντι και μου λέει παρακάτω
άπου τα βυζιάπιο κάτω

Την τσακώ στάσ καλά την
τσακώνου αππου αφαλό
την τσακώνου αππου αφαλό
σκουζ φουνάζ δεν είναι αυτόάντι
και μου λέει παρακάτω άπου
τουν αφαλό πίο κάτω

Την τσακώ - στάσ καλά
την τσακώνου αππα γόνατα
την τσακώνου αππα γόνατα
λιγούρις κι καμώματα
άντι και μου λέει παραπάτω
άπου τα γόνατα πίο πάνου

Σκίβου μπρέ - στάσ καλά
σκίβου μπρέ κι τι να δώ
σκίβου μπρέ κι τι να δώ
ένα δάσος μαλλιαρόγύρου-
γύρου μαύρη γούνα και στη
μέση μια τζαμπούνα

.....

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α :

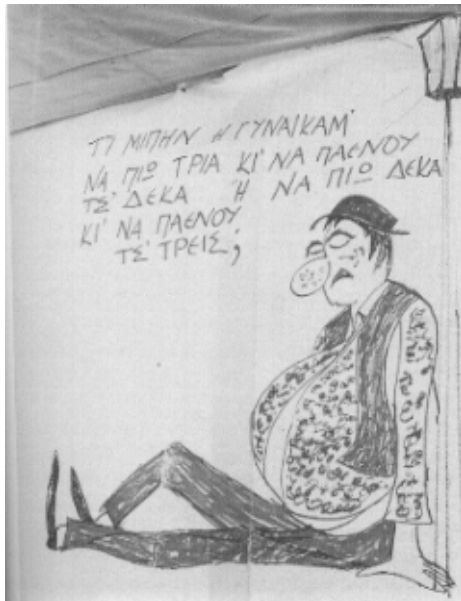
1.Ιστορικά στοιχεία

2.Τα αποκριάτικα έθιμα στη σημερινή εποχή

3.Τραγούδια σατυρικά

Φωτογραφίες

**Από τους μαθητές:
ΜΑΤΟΥΛΑΣ ΛΑΖΑΡΟΣ
ΒΕΡΟΥΛΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ**